

GRĀMATU IZSTĀDE IZCILĀ DĒKU STĀSTNIEKA JUBILEJAS GADĀ

INTA ŠMITIŅA,

INTA ŠMITIŅA,

LATVIJAS AKADĒMISKĀS BIBLIOTĒKĀS
UZZIŅU UN SBA NODAĻAS VADĪTĀJA

Grāmatu izstāde ar nosaukumu *Dzīves improvizatoram Minhauzenam - 285 šovasar bija apskatāma Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā Lielvārdes ielā 24, bet jau decembrī tā tika aizvesta uz Igauniju.*

Vācijas pilsētā Bodenverderā dzimušā stāstnieka saistība ar Latviju ir ļoti cieša, jo Minhauzens daudzus gadus ir pavadījis Latvijas teritorijā.

1744. gada sākumā notika ievērojama epizode Minhauzena dienesta dzīvē - cauri Rīgai brauca Anhaltes-Cerbstes princese, nākamā Krievijas valdniece Katrīna II. Minhauzens komandēja goda sardzi pie mājas, kurā princese bija apmetusies. Kad visa greznā svīta devās tālāk, Minhauzens bija viens no pavadošajiem jātnieku ierindā. Tajā pašā gadā Minhauzens vecajā Pernigeles baznīcā svin kāzas ar Duntess muižas īpašnieka un Rīgas tiesneša meitu Jakobīni fon Duntenu. Šie notikumi kalpo par pamatu Mārtiņa Ziverta lugai *Minhauzena precības*.

„Man jau sen bija nodoms rakstīt *melu trieloģiju* par trim lieliem meļiem, kas visi reiz ilgāku vai īsāku laiku mituši mūsu zemē. Tie ir - Kazanova, kas melo mīlestības dēļ, Kaliostro, kas melo naudas dēļ, un Minhauzens, kas melo pats sava un citu priekā dēļ,” ir rakstījis Mārtiņš Ziverts. Minhauzena skatuves gaitas Latvijā sākas 1941. gadā Dailes teātrī.

Jāpiekrīt Andrejam Johansonam, kurš savā esejā *Melu lielskungs Vidzemē* raksta: „Var nožēlot, ka par Minhauzena īstajām dēkām mūsu zemē nav zināms tikpat kā nekas, lai gan viņa raksturs neļauj apšaubīt, ka tādas bijušas. Rīgā viņš ieradies tikai 20 gadu vecs, bet raibām pieredzēm bagāts: kā Braunschveigas prinča Antona Ulriha pāžs bija piedalījies divos karagājienos pret turkiem, iegūdamas starp citām trofejām arī līko zobenu, ko allaž glabāja savā drēbju skapī un kas atkārtoti figurē viņa piedzīvojumos.”

Barons pats nepierakstīja nevienu pašu dēku un pat nenojauta, ka kļūs

par pasauleslavenu meli. Viņa neticamie stāsti dzīves laikā tam bija kļuvuši vien par apvairojumu un izstumšanas iemeslu. Šogad aprīt 220 gadi, kopš klajā nākusi pirmā grāmata par Minhauzena piedzīvojumiem, tie kļuvuši par pamatu barona literārā dubultnieka dzimšanai.

1785. gadā Londonā vācu bibliotekārs, dzejnieks un mākslinieks - ilustrators Rūdolfs Ēriks Raspe (1736-1794) anonīmi laida klajā mazu, 49 lappuses biezu grāmatiņu „Barona Minhauzena vēstījums par brīnišķīgajiem ceļojumiem ar paša ilustrācijām”.

Ir pazīstami ap 100 Minhauzena stāstu variantu. Tiem sagatavoti arī vairāki ilustrāciju varianti, tomēr par izcilāko atzīstams franču grafika Gistava Dorē (1832-1883) veikums. Gistavs Dorē ir darinājis brīnišķīgas ilustrācijas Dantes, Rablē, Servantesa, Lafontēna un Balzaka darbiem.

Īpaši izcila ir viņa ilustrētā Bībele. Raspes darbam Dorē darina ilustrācijas

BILDER & BÜCHER

Münchhausen-Illustrationen
aus zwei Jahrhunderten
- Sammlung Bodenwerder -

Ilustrācija no Minhauzena Bodenverderes muzeja kataloga

Minnhauzens. Māksliniece Elita Viliama

Gistava Dorē ilustrācija Minnhauzena piedzīvojumiem

1863. gadā, tās izceļas ar līniju vieglumu, precizitāti un fantāzijas lidojumu, īpaši piemērota liekas brīvā un nepiespiestā zīmējumu maniere, kas lieliski atbilst paša stāstnieka stilam. Tie ir īsti improvizācijas, izdomas un asprātības šedevri.

Interesanta grāmata, kas veltīta Minnhauzena darbu ilustrācijām, ir Bodenverderas Minnhauzena muzeja dāvinājums Misiņa bibliotēkai Gehrman, Thekla. *Bilder & Bücher: Münchhausen-Illustrationen aus zwei Jahrhunderten: Sammlung Bodenwerder / Thekla Gehrman. - Bodenwerder: [b.i.], 1992.*

1937. gadā Maskavā izdotās grāmatas vāks

Teksts latgaliski

Mūsdienās barons Minnhauzens ir ne tikai literārs tēls, tas savā veidā ir kļuvis par kultūras zīmolu. Viņš raugās uz mums no komiksu grāmatām, reklāmu stendiem, kinoekrāniem, alus etiķetēm un konfekšu papīriņiem.

Arī latviešu mākslinieks Agris Liepiņš ir daudzu Minnhauzena zīmējumu autors.

Par godu baronam Minnhauzenam 2005. gada 1. aprīlī Duntess muižas kungu mājā notika pastmarkas *Minnhauzena piedzīvojumi* pirmās dienas zīmogošana. Pastmarkas, pastkaršu un aploksnes autore ir māksliniece Elita Viliama, kuras filigrāni izstrādātie darbi arī bija aplūkojami izstādē.

Latvijas Banka laidusi apgrozībā 1 lata sudraba jubilejas monētu *Barons Minnhauzens*, kas veltīta pasauleslavenā literāra varoņa 285. jubilejai.

19. gadsimta otrajā pusē Minnhauzenu iepazīna arī latvieši. Latviešu valodā grāmata par Minnhauzena piedzīvojumiem pirmoreiz izdota Jelgavā 1870. gadā skolotāja, mācību grāmatu un vārducauru autora, tulkojātāja un rakstnieka Fridriha (Friča) Mekona (1833-1901) tulkojumā ar paša F. Mekona oriģinālievaddzejoli. Šī grāmata, tāpat kā otrs izdevums, kas iznāca pēc desmit gadiem, bija aplūkojama izstādē.

Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā atrodami Duntess ģimenes dokumenti - mājas grāmata, Jakobīnes tēva Georga Duntess dokumenti un citi materiāli.

Jāpiemin, ka arī Kurzeme var lepoties ar savu Minnhauzenu - baltvācu mākslinieku, literātu, kaislīgu mednieku - Johanu Heinrichu Baumanu. Viņš dzimis 1753. gadā Mītavā (Jelgavā), miris 1832. gadā Rīgas tuvumā Katlakalna pagastā, kura kapos arī radis pēdējo mājvietu. Arī viņš mīlējis stāstīt savus medību piedzīvojumus un pats atzīmējis, ka tajos robežojas patiesais ar nepatieso.

Pašlaik top projekts *Minnhauzena virtuālā pasaule*, pie kura strādā Limbažu Galvenā bibliotēka, Latvijas Akadēmiskā bibliotēka un Limbažu muzejs. Projekts tiks pabeigts 2006. gada februārī.

